دین و زندگی (۱) ـ پایهٔ دهم

درس‌نوشت

درس سوم: به سوی جاودانگی

راهنمای استفاده:

۱. سؤال‌های هر صفحه بالای آن آمده و با شمارهٔ رنگی نوشته شده‌اند.

۲. جواب هر سؤال در متن کتاب با هایلایت هم‌رنگ و همان شماره علامت خورده است.

۳. پاسخ پرسش‌ها و جاهای خالی کتاب با رنگ قرمز و آبی روی همان صفحه نوشته شده است.

۴. پیام آیات و معنای شعرها در کادرهای رنگی حاشیه، روبه‌روی آنها آمده است.

۵. در پایان، آزمونک چهارگزینه‌ای، صحیح و غلط و پاسخنامه آمده است.

کاری از سودابه نجفی
سرگروه دین و زندگی استان زنجان

درس سوم: به سوی جاودانگی ـ سؤال‌ها و پاسخ‌های جلسهٔ اول از صفحهٔ بعد شروع می‌شود.

درس سوم

به سوی جاودانگی

درس‌نوشت درس سوم: به سوی جاودانگی جلسهٔ اول ـ قرائت (حشر ۱۸ تا ۲۰ و عنکبوت ۵۷ تا ۵۹)

۱ مؤمنان باید در حضور خدا چگونه باشند و چه چیزی را بررسی کنند؟ (حشر ۱۸)
۲ از چه کسانی نباید باشیم و چه بر سرشان می‌آید؟ (حشر ۱۹)
۳ چه کسانی برابر نیستند و رستگاران کیانند؟ (حشر ۲۰)
۴ سرنوشت هر انسانی پس از مرگ چیست؟ (عنکبوت ۵۷)
۵ خدا مؤمنان شایسته‌کار را کجا جا می‌دهد؟ (عنکبوت ۵۸)
۶ اهل عمل (عنکبوت ۵۹) چه ویژگی‌هایی دارند؟

جلسهٔ اوّل

قرائت : آیات زیر را به دقت و زیبا قرائت کنید.

اَعوذُ بِاللّهِ مِنَ الشَّیطانِ الرَّجیمِ
بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ

* یا اَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ	ای مؤمنان، مراقب رفتارتان در حضور خدا باشید ۱
وَ لتَنظُر نَفسٌ	هر کس باید ببیند
ما قَدَّمَت لِغَدٍ	برای فردای خود چه آماده کرده
وَ اتَّقُوا اللّهَ	مراقب رفتارتان در حضور خدا باشید
اِنَّ اللّهَ خَبیرٌ بِما تَعمَلونَ (۱۸)	زیرا خدا آگاه است که چه می‌کنید.
* وَ لا تَکونوا کَالَّذینَ نَسُوا اللّهَ	مانند آنان نباشید که خدا را از یاد برده‌اند ۲
فَاَنساهُم اَنفُسَهُم	و خدا هم خودشان را از یاد خودشان برده است
اُولئِکَ هُمُ الفاسِقونَ (۱۹)	چون اینان افرادی نافرمان و طغیانگر هستند.
* لا یَستَوی	برابر نیستند ۳
اَصحابُ النّارِ وَ اَصحابُ الجَنَّةِ	دوزخیان و بهشتیان
اَصحابُ الجَنَّةِ هُمُ الفائِزونَ (۲۰)	زیرا بهشتیان‌اند که رستگارند.

حشر، ۱۸ تا ۲۰

* کُلُّ نَفسٍ ذائِقَةُ المَوتِ	هر کسی طعم مرگ را می‌چشد ۴
ثُمَّ اِلَینا تُرجَعونَ (۵۷)	آنگاه به‌سوی ما بازگردانده می‌شوید.
* وَ الَّذینَ آمَنوا	آن وقت کسانی را که ایمان آورده‌اند ۵
وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ	و کارهای شایسته کرده‌اند
لَنُبَوِّئَنَّهُم مِنَ الجَنَّةِ غُرَفًا	در خانه‌هایی بهشتی جا می‌دهیم
تَجری مِن تَحتِهَا الاَنهارُ	که از فرودست آنها جویبارهایی روان است
خالِدینَ فیها	بهشتیان در آنجا جاویدانند
نِعمَ اَجرُ العامِلینَ (۵۸)	چه نیکوست پاداش اهل عمل.
* اَلَّذینَ صَبَروا	همانان که صبوری کردند ۶
وَ عَلی رَبِّهِم یَتَوَکَّلونَ (۵۹)	و بر پروردگارشان توکل نمودند.

عنکبوت، ۵۷ تا ۵۹

پیام آیهٔ ۱۸ حشر: مراقب رفتار خود در حضور خدا باشید و برای فردا (آخرت) آماده شوید.

پیام آیهٔ ۱۹ حشر: فراموش‌کردن خدا به فراموش‌کردن خود (و خودباختگی) می‌انجامد.

پیام آیهٔ ۲۰ حشر: بهشتیان و دوزخیان برابر نیستند و رستگاران بهشتیانند.

پیام آیهٔ ۵۷ عنکبوت: همه می‌میرند و به سوی خدا بازمی‌گردند.

پیام آیهٔ ۵۸ عنکبوت: مؤمنان نیکوکار در بهشت جاویدان‌اند و پاداش اهل عمل نیکوست.

پیام آیهٔ ۵۹ عنکبوت: اهل عمل صبر می‌کنند و بر خدا توکل دارند.

۱ دربارهٔ آیندهٔ انسان پس از مرگ چند نگاه وجود دارد؟ نگاه اول کدام است؟
۲ پیامبران الهی و پیروانشان مرگ را چگونه می‌بینند؟
۳ در این دیدگاه دنیا چه جایگاهی دارد؟
۴ نگاه دوم دربارهٔ مرگ چیست؟
۵ کدام پیام از آیات به دست می‌آید؟ (انسان نابود نمی‌شود)

تدبّر در آیات (۱)

آیا می‌توان پیام‌های زیر را از این آیات به دست آورد؟ آن قسمت‌هایی از ترجمه را که گویای این پیام‌ها هستند، کنار آنها بنویسید.

۱ــ زندگی این جهان یک زندگی موقّتی است.

هر کسی طعم مرگ را می‌چشد

مرگ همه را در بر می‌گیرد؛ زندگی دنیا موقتی است

۲ــ زندگی دیگری وجود دارد که نتیجهٔ زندگی دنیاست.

هر کس باید ببیند برای فردای خود چه آماده کرده

در خانه‌هایی بهشتی جا می‌دهیم

۵ ۳ــ انسان نابود نمی‌شود و همواره در سرای دیگر به زندگی ادامه می‌دهد.

بهشتیان در آنجا جاویدانند

آنگاه به سوی ما بازگردانده می‌شوید

۴ــ مؤمنان نیکوکار نگاه بهشتی به مرگ دارند و مراقب رفتار خود هستند.

مراقب رفتارتان در حضور خدا باشید

همانان که صبوری کردند و بر پروردگارشان توکل نمودند

دو نگاه و دو اعتقاد نسبت به آیندهٔ انسان

۱ دربارهٔ آیندهٔ انسان پس از مرگ، دو نگاه وجود دارد :

- نگاه اوّل : مرگ، معبری برای ورود به حیات جدید
- ۴ نگاه دوم : پایان‌پذیری زندگی انسان با مرگ

در ادامه به توضیح هر یک از این دو نگاه می پردازیم :

نگاه اوّل : مرگ، معبری برای ورود به حیات جدید

۲ پیامبران الهی و پیروان آنان مرگ را پایان‌بخش دفتر زندگی نمی‌پندارند؛ بلکه آن را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوعی درخشان‌تر برای روح انسان می‌شمارند. آنان مرگ را پلی به حساب می‌آورند که آدمی را از یک مرحلهٔ هستی (دنیا) به مرحلهٔ دیگر هستی (آخرت) منتقل می‌کند. در این دیدگاه، دنیا تنها ۳ بخش کوچکی از زندگی انسان است و زندگی واقعی و ابدی وی پس از دنیا آغاز می‌شود.

نگاه اول: مرگ پایان نیست، پلی به آخرت است؛ دنیا بخش کوچکی از زندگی است.

درس‌نوشت درس سوم: به سوی جاودانگی

۱ رسول خدا دربارهٔ آفرینش انسان و مرگ چه فرمود؟
۲ باهوش‌ترین مؤمنان چه کسانی هستند؟
۳ زندگی دنیوی نسبت به آخرت چگونه است؟
۴ اولین نتیجهٔ اعتقاد به معاد چیست؟
۵ چرا کارهای نیک انسان بی‌پاداش نمی‌ماند؟
۶ اگر کار نیک مورد تشکر قرار نگیرد یا ظلمی شود، مؤمن چه می‌کند؟

رسول خدا ﷺ در این باره می‌فرماید :

۱ شما انسان‌ها برای نابودی و فنا خلق نشده‌اید، بلکه برای بقا آفریده شده‌اید و با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر، منتقل می‌شوید.[۱]

وقتی از ایشان پرسیدند : باهوش‌ترین مؤمنان چه کسانی هستند؟

۲ در پاسخ فرمود : آنان که فراوان به یاد مرگ‌اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می‌کنند.[۲]

۳ در این دیدگاه، زندگی دنیوی نسبت با زندگی آخرت، همچون خوابی کوتاه و گذراست و زندگی حقیقی در جهان دیگر آغاز می‌شود؛ به همین جهت پیامبر ﷺ می‌فرماید :

اَلنّاسُ نِیامٌ، فَاِذا ماتوا، اِنتَبَهوا[۳]

مردم [در این دنیا] درخوابند، هنگامی که بمیرند، بیدار می‌شوند.

پیام حدیث: مردم در دنیا در خوابند و با مرگ بیدار می‌شوند؛ زندگی حقیقی پس از مرگ است.

آثار و نتایج نگاه اول

۴ ۱ــ انسان میل به جاودانگی دارد و از نابودی گریزان است. زودگذر بودن عمر و پس از آن فرا رسیدن فصل مرگِ تن، احساس نوعی مواجهه با بن‌بست را پیش روی انسان قرار می‌دهد. اعتقاد به معاد این بن‌بست را از میان می‌برد. بنابراین اولین نتیجه اعتقاد به معاد **بازشدن پنجرهٔ جاودانگی** در پیش روی

۵ انسان است؛ انسان، پس از رسیدن به این اعتقاد می‌داند که هیچ یک از کارهای نیک وی عبث و باطل نبوده و بی‌پاداش نمی‌ماند. هر خدمتی را که به محرومی می‌کند، هر غمگینی را که شاد می‌سازد و هر باری را که از دوش انسانی برمی‌دارد، در پیشگاه خداوند دارای اجر و مزد است. حتی اگر در کاری

۶ موفق نشود و یا در برابر کارهایش تقدیر و تشکری از سوی دیگران صورت نگیرد، ناامید و دلسرد نمی‌شود، زیرا می‌داند که خداوند او و تلاش‌هایش را می‌بیند و نیز اطمینان دارد که اگر در این مسیر ظلمی به او بشود و نتواند داد خود را از ظالمان بستاند، قطعاً در آخرت خداوند حق او را از ظالمان خواهد گرفت.

اثر ۱: باز شدن پنجرهٔ جاودانگی و باور به بی‌پاداش نماندن کارهای نیک.

۱ــ تصحیح‌الاعتقاد، شیخ مفید، ص ۴۷
۲ــ المحجة البیضاء، فیض کاشانی، ص ۲۴۲
۳ــ تنبیه‌الخواطر و نزهة‌النواظر، ورّام‌بن ابی‌فراس، جلد ۱، ص ۱۵۰. قابل ذکر است که یکی از فیلسوفان معاصر آلمان به نام خانم «آنه‌ماری شیمل» متوفی سال ۲۰۰۳ میلادی، وقتی که با قرآن کریم ونهج‌البلاغه و سخنان پیامبر آشنا شد، با اینکه خود از فیلسوفان بزرگ آلمان بود، چنان مجذوب عظمت قرآن و کلمات پیامبر و امام علی شد که هنگام درگذشت خود وصیت کرد که همین جمله پیامبر را روی سنگ قبر وی بنویسند و این جمله هم‌اکنون روی قبر او نقش بسته است.

۱ دومین اثر اعتقاد به آخرت چیست؟
۲ مرگ برای چه کسانی ناگوار و هولناک است؟
۳ خداپرستان چرا از خدا عمر طولانی می‌خواهند؟
۴ امام حسین (ع) در دوراهی ذلت و شهادت چه فرمود؟
۵ مرگ از نظر امام حسین (ع) چیست؟
۶ سومین اثر: دنیا از نگاه معتقدان به آخرت چیست؟
۷ مسافر مشهد چه می‌کند و چه نمی‌کند؟

۱ ۲ـ دومین اثر اعتقاد به آخرت **نهراسیدن از مرگ** است. آنان‌که واقعاً به آخرت ایمان دارند و از صمیم قلب به آن معتقدند، ترسی از مرگ ندارند و از این‌رو، همواره آمادهٔ فداکاری در راه خدا هستند. خداپرستان حقیقی گرچه در دنیا زندگی می‌کنند و زیبا هم زندگی می‌کنند؛ اما به آن دل نمی‌سپرند. آنان ۲ معتقدند که مرگ برای کسانی ناگوار و هولناک است که زندگی را محدود به دنیا می‌بینند یا با کوله‌باری ۳ از گناه از دنیا می‌روند. خداپرستان و معتقدان به آخرت، در عین حال که از آخرت نمی‌ترسند، از خداوند عمر طولانی طلب می‌کنند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان‌ها، زمینهٔ رشد خود را فراهم آورند و با اندوخته‌ای کامل‌تر به ملاقات خدا بروند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

از طرف دیگر، همین عامل سبب می‌شود که دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا برای آنان آسان‌تر شود و شجاعتشان به مرحلهٔ عالی برسد و آنگاه که حیات این دنیا چیزی جز ننگ و ذلت نباشد، و فداکاری در راه خدا ضرورت پیدا کند، آنان به استقبال شهادت بروند و با شهادت خود راه آزادی انسان‌ها را هموار کنند؛ از این‌رو، آنگاه که امام حسین علیه‌السلام در دوراهی ذلت و شهادت قرار گرفت، شهادت را برگزید و فرمود:

۴ من مرگ را جز سعادت، و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی‌بینم.[۱]

و خطاب به یاران خود نیز فرمود:

۵ مرگ چیزی نیست مگر پلی که شما را از ساحل سختی‌ها به ساحل سعادت و کرامت و بهشت‌های پهناور و نعمت‌های جاوید عبور می‌دهد. پس کدام یک از شما بدش می‌آید که از زندان این دنیا به قصر زیبای آخرت منتقل شود؟[۲]

پیام فرمایش امام حسین (ع): مرگ پلی به سعادت و بهشت است؛ زندگی با ظالمان ننگ است.

۶ ۳ـ سومین اثر این اعتقاد، **راه و گذرگاه دیدنِ دنیاست، نه منزلگاه و محل اقامت**. معتقدان حقیقی به آخرت، با این نگاه به دنیا، رفتارشان، مانند رفتار انسانی است که مثلاً قصد رفتن و مهاجرت کردن به مشهد را دارد و می‌خواهد در آن شهر اقامت کند. البته ناچار است مسیر راه تا مشهد را هم بپیماید. تمام نگاه چنین کسی آن است که سالم به مشهد برسد و آنچه را برای مشهد نیاز دارد، با خود ۷ بیاورد و فقط آن‌قدر در مسیر هزینه کند که بتواند با موفقیت وارد مشهد شود. چنین انسانی سرگرم مسیر نمی‌شود، بیش از حد برای آن هزینه نمی‌کند و عمر و زمان خود را صرف اموری که هیچ فایده‌ای برای آیندهٔ او ندارد، نمی‌نماید. به عبارت دیگر: فریب مسیر را نمی‌خورد و به‌عنوان سرمنزل و مقصد

مثال مسافر مشهد: دنیا مسیر است نه مقصد؛ توشه برداشتن و سرگرم مسیر نشدن.

۱ـ بحارالأنوار، مجلسی، ج ۴۴، ص ۳۸۱
۲ـ معانی الأخبار، شیخ صدوق، ص ۲۸۸

۱ دلبستگی نداشتن به مسیر (دنیا) چه نتیجه‌ای دارد؟
۲ کدام آیهٔ ابتدای درس بر نگاه گذرگاه‌بودن دنیا دلالت می‌کند؟

۱ قرارش نمی‌دهد. این کاهش دلبستگی به مسیر موجب می‌شود در برابر سختی‌های راه از تاب‌آوری بالاتری برخوردار شود.

تطبیق

۲ به آیات اوّل درس مراجعه کنید و ببینید کدام آیه بر این نگاه به دنیا دلالت می‌کند؟ عبارت‌هایی از ترجمهٔ آیه را نیز انتخاب کنید.

آیهٔ ۱۸ حشر: هر کس باید ببیند برای فردای خود چه آماده کرده

آیهٔ ۵۷ عنکبوت: هر کسی طعم مرگ را می‌چشد، آنگاه به سوی ما بازگردانده می‌شوید

پیام: دنیا گذرگاه است، نه منزلگاه.

بیشتر بدانیم

پرواز عاشقانه

ای خدایی که عشق تو، قلب مرا به لرزه در می‌آورد و روحم را به پرواز وا می‌دارد. اینک پرواز به‌سوی تو را برگزیده‌ام. بال‌هایم را به‌واسطهٔ بی‌لیاقت‌بودنم و به‌جرم گناهانم نسوزان. خدایا می‌خواهم به ملاقات تو بیایم و به ملاقات رسول تو که روحم فدای او باد. ای یار بی‌کسان، ای دریابندهٔ از خودبی‌خودشدگان. به خودت قسم که در این جهان دیگر نمی‌گنجم و منتظر رسیدن فرمان تو هستم. به خودت سوگند که در این جهان بدون تو بی‌کس و تنها و ناامیدم. همه‌چیزم تویی، امیدم تویی، هستی‌ام تویی، عشقم تویی. اینک کوله‌بارم پر از گناه خویش را بر دوش می‌گیرم و در انتظارم تا دعوت خدایم را لبیک گویم. مبادا دعوتم نکنی! می‌خواهم این قلب شکافته شود و پیکرم متلاشی گردد تا روحم از این قفس بیرون آید و به‌سوی تو پرواز کند. شهادت سرمایهٔ ماست. شهادت پرواز عاشقان است. شهادت اوج ایمان است.

برگزیده‌ای از دست‌نوشته‌های شهید سیدمحمود افتخاری

پیام متن «پرواز عاشقانه» (دست‌نوشتهٔ شهید افتخاری): شهید با عشق به لقای خدا، مرگ را پروازی به سوی او می‌بیند و شهادت را اوج ایمان می‌داند.

درس‌نوشت درس سوم: به سوی جاودانگی

۱ خدا به کافران چه می‌فرماید؟ (جاثیه ۳۱)
۲ وعدهٔ الهی چگونه است و کافران در پاسخ چه می‌گفتند؟ (جاثیه ۳۲)
۳ در قیامت چه چیزی بر آنان آشکار می‌شود؟ (جاثیه ۳۳)
۴ خدا در قیامت با آنان چه می‌کند و جایگاهشان کجاست؟ (جاثیه ۳۴)
۵ دلیل عذاب آنان چیست؟ (جاثیه ۳۵)

جلسهٔ دوم

قرائت : آیات زیر را به دقت و زیبا قرائت کنید.

أَعوذُ بِاللّهِ مِنَ الشَّیطانِ الرَّجیمِ
بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ

* وَ اَمَّا الَّذینَ کَفَروا	امّا آنان که کفر ورزیده‌اند، (به آنان می‌فرماید)
اَفَلَم تَکُن آیاتی تُتلی عَلَیکُم	آیا آیات من بر شما خوانده نمی‌شد ۱
فَاستَکبَرتُم	که استکبار ورزیدید؟
وَ کُنتُم قَومًا مُجرِمینَ ۳۱	و قومی گنهکار شدید؟
* وَ اِذا قیلَ اِنَّ وَعدَ اللّهِ حَقٌّ	و چون گفته می‌شد که وعدهٔ الهی حق است ۲
وَ السّاعَةُ لا رَیبَ فیها	و شکی در قیامت نیست
قُلتُم ما نَدری مَا السّاعَةُ	می‌گفتید نمی‌دانیم قیامت چیست
اِن نَظُنُّ اِلّا ظَنًّا	و آن را جز گمانی نمی‌پنداریم
وَ ما نَحنُ بِمُستَیقِنینَ ۳۲	و اصلاً آن را باور نمی‌کنیم
* وَ بَدا لَهُم سَیِّئاتُ ما عَمِلوا	و بدی آنچه کرده بودند برآنان آشکار شد ۳
وَ حاقَ بِهِم	و آنها را در برگرفت،
ما کانوا بِهِ یَستَهزِئونَ ۳۳	آنچه را که به سُخره و ریشخند گرفته بودند.
* وَ قیلَ الیَومَ نَنساکُم	به آنان می‌گویند : امروز فراموشتان می‌کنیم ۴
کَما نَسیتُم لِقاءَ یَومِکُم هذا	همان‌گونه که شما دیدار امروزتان را فراموش کردید
وَ مَأواکُمُ النّارُ	و جایگاه شما آتش دوزخ است
وَ ما لَکُم مِن ناصِرینَ ۳۴	و برای شما یاوری نیست.
* ذٰلِکُم بِاَنَّکُم	این بدان خاطر است که شما
اتَّخَذتُم آیاتِ اللّهِ هُزُوًا	آیات خدا را مسخره کردید ۵
وَ غَرَّتکُمُ الحَیاةُ الدُّنیا	و زندگی دنیا شما را فریفت.
فَالیَومَ لا یُخرَجونَ مِنها	پس امروز، نه از آن بیرون برده می‌شوند
وَ لا هُم یُستَعتَبونَ ۳۵	و نه عذرشان را می‌پذیرند.

جاثیه، ۳۱ تا ۳۵

پیام آیهٔ ۳۱: کافران با وجود شنیدن آیات خدا استکبار ورزیدند و گنهکار شدند.

پیام آیهٔ ۳۲: وعدهٔ الهی (قیامت) حق است؛ منکران بدون دلیل آن را باور نمی‌کردند.

پیام آیهٔ ۳۳: بدی کارهای منکران در قیامت بر آنان آشکار و آنها را فرا می‌گیرد.

پیام آیهٔ ۳۴: خدا (از رحمتش) آنان را فراموش می‌کند؛ جایگاهشان دوزخ و بی‌یاور است.

پیام آیهٔ ۳۵: مسخره‌کردن آیات خدا و فریب زندگی دنیا، دلیل عذاب است.

۱ گروهی از مردم دربارهٔ زندگی پس از مرگ چه می‌گویند؟
۲ از نظر این گروه، ظالم و مظلوم هنگام مرگ چگونه‌اند؟
۳ از انسان چه چیزی باقی می‌ماند؟
۴ اثر اول: انسانی که به نابودی بعد از مرگ معتقد است چه می‌کند؟

نگاه دوم : پایان‌پذیری زندگی انسان با مرگ

۱ گروهی از مردم نیز هستند که زندگی پس از مرگ را انکار می‌کنند و معتقدند که با فرارسیدن مرگ پروندهٔ حیات انسان به کلی بسته می‌شود. اجزای بدن وی نیز به خاک برمی‌گردد و مسیر متلاشی شدن را می‌پیماید و چیزی از انسان باقی نمی‌ماند. از نظر اینان، انسان‌های ظالم و مظلوم، تنبل و تلاشگر، خودخواه و
۲ نوع‌دوست، مستبد و آزاده، استعمارگر و استعمارشده، همه در هنگام مرگ با یکدیگر مساوی‌اند و جملگی راه فنا می‌پیمایند و جز استخوان‌هایی پوسیده و اندامی به خاک تبدیل شده، چیزی از آنها باقی نمی‌ماند.
۳ فقط تا مدتی خاطره‌ای از آنها در اذهان خویشان یا همشهریان و برخی دیگر از انسان‌ها، به نیکی و یا به بدی، وجود دارد که آن هم اندک اندک فراموش می‌شود و از خاطره‌ها محو می‌گردد.

تدبّر در آیات (۲)

در ترجمهٔ آیات قبل تفکر کنید و به سؤال زیر پاسخ دهید :
کسانی که به آخرت اعتقادی ندارند، در پاسخ به پیامبران چه می‌گویند و چه رفتاری از خود بروز می‌دهند؟ به حداقل چهار نکته اشاره کنید.

می‌گفتند: نمی‌دانیم قیامت چیست

اصلاً آن را باور نمی‌کردند

آیات خدا را مسخره می‌کردند

استکبار ورزیدند و فریب زندگی دنیا را خوردند

آثار و نتایج نگاه دوم

۱ــ از مهم‌ترین پیامدهای این نگاه، آن هم برای انسانی که در درون خود بی‌نهایت‌طلبی را حس
۴ می‌کند و میل به جاودانگی در او قوی است، هراس از مرگ و ترس از فنا و نیستی است. به همین جهت این گونه افراد می‌کوشند دربارهٔ مرگ فکر نکنند و یاد این حادثهٔ عظیم را از خاطره خود ببرند. اینان به هر کسی هم که دربارهٔ مرگ صحبت کند و سبب شود که یاد مرگ برایشان زنده شود، اعتراض می‌کنند و می‌کوشند که از این قبیل صحبت‌ها دور بمانند.

اثر ۱ نگاه دوم: فرار از یاد مرگ و پرهیز از شنیدن سخن از آن.

درس‌نوشت درس سوم: به سوی جاودانگی

۱ اثر دوم نگاه دوم چیست؟

۲ پیامد سوم این نگاه برای برخی افراد چیست؟

۳ چرا این دسته هر عملی را برای خود مباح می‌دانند؟

۴ کسانی که آخرت را ذهناً قبول دارند ولی عمل نمی‌کنند، به کجا می‌رسند؟

۱ ۲ــ گروهی از این افراد نیز هستند که نمی‌توانند فکر مرگ را از ذهن خود خارج کرده و تلخی نابودشدن را از یاد ببرند. در نتیجه، همین زندگی چند روزه را هم که معمولاً همراه با مشکلات و ناملایمات است، بی‌ارزش می‌بینند و شادابی خود را از دست می‌دهند و گرفتار یأس و ناامیدی می‌شوند. گاهی این ناامیدی و یأس و تاریک و مبهم دیدن آینده، آنها را به کناره‌گیری از جمع و بیماری‌های روحی و روآوردن به تسکین‌های موقتی و زودگذر می‌کشاند و در سرگردانی بیشتر فرو می‌برد.

۲ ۳ــ پیامد این نگاه برای برخی از افراد احساس آزادی و رهایی از هر قید و محدودیت اخلاقی و انسانی

۳ است. این دسته از افراد که احساس می‌کنند در برابر خدا مسئول نیستند و هیچ نظارتی بر کار آنان نیست، انجام هر عملی را که برای آنها لذت‌بخش باشد، برای خود مباح دانسته و به آن عمل مبادرت می‌ورزند.

نکته: در این میان کسانی نیز هستند که به لحاظ فکری و استدلالی، آخرت را قبول دارند، امّا این

۴ قبول ذهنی به ایمان و باور قلبی آنها تبدیل نشده است. این افراد، با اینکه می‌دانند آخرتی هست، چون قلباً پایبند این فکر خود نیستند، در بسیاری از موارد متناسب با این نگاه و فکر خود عمل نمی‌کنند و مرتکب کارهایی می‌شوند که به ضرر آخرت آنها می‌باشد. اینان اگر به این رفتار خود ادامه دهند، کارشان به جایی خواهد رسید که آخرت را از یاد ببرند و مانند گروهِ سوم به گناهان بزرگ و کوچک آلوده شوند.

نکته: علم بدون ایمان قلبی کافی نیست؛ ممکن است به فراموشی آخرت و گناه برسد.

تدبر در آیات (۳)

به ترجمهٔ آیات این جلسه مراجعه کنید و به سؤال زیر پاسخ دهید.

چه سرنوشتی در انتظار منکرین آخرت است؟ این سرنوشت نتیجهٔ چیست؟

بدی کارهایشان در قیامت بر آنان آشکار می‌شود و آنها را فرا می‌گیرد

خدا آنان را فراموش می‌کند (امروز فراموشتان می‌کنیم)

جایگاهشان آتش دوزخ است و یاوری ندارند

علت: مسخره‌کردن آیات خدا و فریب‌خوردن از زندگی دنیا (جاثیه ۳۱ تا ۳۵)

۱ غفلت از زندگی پس از مرگ در جوامع امروزی چه آثار خطرناکی داشته است؟
۲ چرا با وجود امکانات تفریح، آمار مصرف داروهای روان‌گردان بالاست؟
۳ این وضعیت به چه جوامعی سرایت کرده است؟

پاسخ سؤالات شما

۱ غفلت از زندگی پس از مرگ چه آثار و نتایجی در دنیای امروز داشته است؟

امروزه در میان برخی جوامع، به‌ویژه در برخی جوامع صنعتی، اعتقاد به زندگی در جهان دیگر، ضعیف شده است یا از آن غافل مانده‌اند و کمتر بدان توجه می‌شود. این غفلت و کم‌توجهی، آثار و نتایج خطرناکی در زندگی آنان داشته؛ به‌طوری که خیرخواهان و دلسوزان آن جوامع را به فکر چاره‌اندیشی انداخته است.

از جملهٔ این آثار می‌توان به آمار بالای مصرف مشروبات الکلی، قرص‌های روان‌گردان و موادمخدر صنعتی اشاره کرد که می‌توان آنها را از آثار بی‌توجهی به آخرت دانست.

نکته: یأس و ناامیدی ناشی از غفلت از آخرت با سرگرمی و امکانات مادی درمان نمی‌شود.

جرج گوما[۱]، پژوهشگر آمریکایی حوزهٔ روان‌شناسی می‌گوید: «مصرف داروهای ضد روان‌پریشی مدتی است که در آمریکا از داروهای درمان کلسترول و چربی که پرمصرف‌ترین دارو در آمریکاست، سبقت گرفته است».[۲]

مارسیا انجل[۳]، سردبیر اسبق مجلهٔ پزشکی نیوانگلند نیز بر این باور است که استفاده از داروهای روان‌گردان به حد انفجار رسیده است.[۴]

۲ این درحالی است که امکانات برای تفریح، سرگرمی و شادی، بیش از نیاز افراد در این کشورها وجود دارد و مردم در اوقات فراغت انواع و اقسام سرگرمی‌ها و تفریحات را در اختیار دارند.

۳ این وضعیت به کشورهای مسلمان نیز سرایت کرده است؛ به‌گونه‌ای که آن بخش از جوامع مسلمان که اعتقاد دینی در آنها ضعیف شده است و سبک زندگی جوامع صنعتی را انتخاب کرده‌اند، بیشتر گرفتار این‌گونه مواد هستند.

۱ــ Greg Guma

۲ــ این مطلب در مقالهٔ ایشان با عنوان "Mind Games: Cyberspace and Psychiatric Drugs" ذکر شده است.

۳ــ Marcia Angell

۴ــ "the epidemic of mental illness: why", The New York Review of books, June 23,2011

درس‌نوشت درس سوم: به سوی جاودانگی

پاسخ پرسش‌های «اندیشه و تحقیق» در حاشیهٔ کنار هر پرسش، با خط رنگی هم‌رنگ، نوشته شده است.

اندیشه و تحقیق

۱ــ آیا گروهی که راه بی‌توجهی و غفلت از مرگ را پیش می‌گیرند، شیوهٔ درستی را انتخاب کرده‌اند؟ چرا؟

۲ــ با دقت در جریانات و اتفاقات پیرامون خود، برخی از اعمال و رفتارهایی که ناشی از فراموشی و غفلت از آخرت است را بیان کنید.

۳ــ چرا برخی از کسانی که آخرت را قبول دارند، باز هم گناه می‌کنند؟

۴ــ آیا توجه به آخرت، لزوماً بی‌توجهی به دنیا و عقب‌ماندگی در زندگی دنیایی را در پی دارد؟

۱) خیر؛ مرگ واقعیتی حتمی است و فرار از یاد آن، آمادگی را از بین می‌برد و به یأس یا بی‌بندوباری می‌انجامد.

۲) نمونه‌ها: افزایش مصرف مشروبات، مواد مخدر و داروهای روان‌گردان، یأس و افسردگی، بی‌بندوباری اخلاقی، کناره‌گیری و بیماری‌های روحی.

۳) چون قبول ذهنی به باور قلبی و عملی تبدیل نشده، هوای نفس و غفلت غالب می‌شود و به آن پایبند نیستند.

۴) خیر؛ آخرت‌باور دنیا را گذرگاه و زمینهٔ رشد می‌داند و با علم، کار و خدمت برای رسیدن به مقصد تلاش می‌کند.

معرفی کتاب

نام کتاب	نویسنده	انتشارات	مخاطب
مقدّمه‌ای بر جهان‌بینی اسلامی (زندگی جاوید یا حیات اخروی)	شهید مرتضی مطهری	صدرا	دانش‌آموز / معلم
معاد یا بازگشت به سوی خدا	محمد شجاعی	شرکت سهامی انتشار	دانش‌آموز / معلم
عروج روح	محمد شجاعی	کانون اندیشهٔ جوان	دانش‌آموز
مرگ	سید یحیی یثربی	کانون اندیشهٔ جوان	دانش‌آموز / معلم

۱ بر اساس آیات ۱۸ تا ۲۰ حشر، مؤمنان باید چگونه باشند؟
۱) مراقب رفتار خود در حضور خدا
۲) فراموش‌کار
۳) با دوزخیان برابر
۴) دور از یاد فردا

۲ کسانی که خدا را از یاد ببرند، خدا چه می‌کند؟
۱) خودشان را از یاد خودشان می‌برد
۲) آنان را رستگار می‌کند
۳) آنان را بهشتی می‌سازد
۴) به آنها مهلت ابدی می‌دهد

۳ عبارت «هر کسی طعم مرگ را می‌چشد» در کدام سوره آمده است؟
۱) حشر
۲) عنکبوت
۳) جاثیه
۴) اسراء

۴ پیامبران و پیروان آنان مرگ را چگونه می‌بینند؟
۱) پایان‌بخش زندگی
۲) پلی برای ورود به حیات جدید
۳) نابودی روح
۴) عذابی ابدی

۵ باهوش‌ترین مؤمنان از نظر پیامبر (ص) کیانند؟
۱) فراوان به یاد مرگ‌اند و برای آن آماده‌اند
۲) دنیا را رها می‌کنند
۳) از مرگ می‌گریزند
۴) ثروتمندترین مردم‌اند

۶ اولین نتیجهٔ اعتقاد به معاد کدام است؟
۱) نهراسیدن از مرگ
۲) بازشدن پنجرهٔ جاودانگی
۳) دنیا را گذرگاه دیدن
۴) فداکاری در راه خدا

۷ دومین اثر اعتقاد به آخرت چیست؟
۱) بازشدن پنجرهٔ جاودانگی
۲) نهراسیدن از مرگ
۳) دنیا را گذرگاه دیدن
۴) رهایی از قید اخلاق

۸ مثال مسافری که قصد مشهد دارد، بیانگر کدام اثر است؟
۱) نهراسیدن از مرگ
۲) دنیا گذرگاه است، نه منزلگاه
۳) پایان‌پذیری زندگی
۴) میل به جاودانگی

۹ امام حسین (ع) در دوراهی ذلت و شهادت، مرگ را چگونه دید؟
۱) ننگ
۲) سعادت
۳) پایان کار
۴) خواری

۱۰ کدام مورد از آثار نگاه دوم (پایان‌پذیری زندگی با مرگ) نیست؟
۱) فرار از یاد مرگ
۲) یأس و ناامیدی
۳) احساس رهایی از قید اخلاقی
۴) نهراسیدن از مرگ

۱۱ کسی که آخرت را ذهناً قبول دارد ولی به آن پایبند نیست، سرانجامش چه می‌شود؟
۱) آخرت را از یاد می‌برد و به گناه آلوده می‌شود
۲) بهشتی می‌شود
۳) بی‌گناه می‌ماند
۴) از مرگ نمی‌ترسد

۱۲ طبق آیات سورهٔ جاثیه، دلیل عذاب کافران چیست؟
۱) مسخره‌کردن آیات خدا و فریب‌خوردن از دنیا
۲) کمی ثروت
۳) نداشتن فرزند
۴) ترس از مرگ

صحیح یا غلط؟ (درس سوم)

۱. دنیا بخش کوچکی از زندگی انسان است و زندگی واقعی و ابدی پس از دنیا آغاز می‌شود. غ ص

۲. در نگاه اول، مرگ پایان زندگی انسان است. غ ص

۳. اعتقاد به معاد، پنجرهٔ جاودانگی را پیش روی انسان باز می‌کند. غ ص

۴. معتقدان به آخرت از مرگ می‌ترسند و هرگز عمر طولانی نمی‌خواهند. غ ص

۵. دنیا برای معتقدان به آخرت گذرگاه است، نه منزلگاه. غ ص

۶. در نگاه دوم، ظالم و مظلوم هنگام مرگ با هم مساوی‌اند. غ ص

۷. غفلت از آخرت سبب کاهش مصرف داروهای روان‌گردان می‌شود. غ ص

۸. همهٔ کسانی که آخرت را ذهناً می‌پذیرند، به آن عمل می‌کنند. غ ص

۹. توجه به آخرت لزوماً به معنای بی‌توجهی به دنیاست. غ ص

۱۰. کافران در دنیا به قیامت ایمان داشتند و آن را باور می‌کردند. غ ص

۱۱. هر کسی طعم مرگ را می‌چشد و سپس به سوی خدا بازگردانده می‌شود. غ ص

۱۲. پیامبر (ص) فرمود مردم در دنیا در خوابند و با مرگ بیدار می‌شوند. غ ص

پاسخ آزمونک چهارگزینه‌ای:

۱ ← گزینهٔ ۱ | ۲ ← گزینهٔ ۱ | ۳ ← گزینهٔ ۲ | ۴ ← گزینهٔ ۲

۵ ← گزینهٔ ۱ | ۶ ← گزینهٔ ۲ | ۷ ← گزینهٔ ۲ | ۸ ← گزینهٔ ۲

۹ ← گزینهٔ ۲ | ۱۰ ← گزینهٔ ۴ | ۱۱ ← گزینهٔ ۱ | ۱۲ ← گزینهٔ ۱

پاسخ صحیح و غلط:

۱ صحیح

۲ غلط — پاسخ درست: در نگاه اول، مرگ معبری برای ورود به حیات جدید است.

۳ صحیح

۴ غلط — پاسخ درست: از مرگ نمی‌ترسند و برای رشد بیشتر عمر طولانی می‌خواهند.

۵ صحیح

۶ صحیح

۷ غلط — پاسخ درست: غفلت از آخرت با افزایش یأس و مصرف این داروها همراه بوده است.

۸ غلط — پاسخ درست: قبول ذهنی ممکن است به باور قلبی و عمل تبدیل نشود.

۹ غلط — پاسخ درست: آخرت‌باور دنیا را گذرگاه رشد می‌داند و برای آن تلاش می‌کند.

۱۰ غلط — پاسخ درست: می‌گفتند نمی‌دانیم قیامت چیست و اصلاً آن را باور نمی‌کنیم.

۱۱ صحیح

۱۲ صحیح